

จำเป็นแค่ไหนที่ต้องควบคุมการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล

ในช่วงที่ผ่านมา หลายคนอาจได้ยินข่าวเรื่องสหภาพยุโรปได้จัดทำร่างกฎหมายเรื่องบริการดิจิทัล (Digital Services Act: DSA) และร่างกฎหมายเรื่องตลาดดิจิทัล (Digital Market Act: DMA) เพื่อควบคุมบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ให้บริการภายในสหภาพยุโรป โดยมุ่งเน้นควบคุมแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ที่มีผู้ให้บริการจำนวนมาก

ปัจจุบัน แม้แต่ในไทยเองจะเห็นได้ว่ามีผู้ใช้บริการจำนวนมากที่ประสบปัญหาจากการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นสินค้าไม่ตรงปก โดนหลอกให้โอนเงินแต่คนขายหายเงียบ การใช้อัลกอริทึมในการบิดเบือนข้อมูลหรือโฆษณา การโฆษณาสินค้าหรือบริการที่ผิดกฎหมาย รวมไปถึงการถูกนำข้อมูลจากแพลตฟอร์มต่าง ๆ ไปใช้โดยที่เจ้าของข้อมูลไม่รู้หรือให้คำยินยอมมาก่อน ซึ่งแน่นอนว่าประเด็นเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นเรื่องใหญ่ เนื่องจากหลายประเทศถือว่าเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนที่จะต้องได้รับความคุ้มครอง โดยสหภาพยุโรปเล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเฉพาะแพลตฟอร์มที่มีขนาดใหญ่ อาทิ เฟสบุ๊ก กูเกิ้ล อินสตราแกรม และทวิตเตอร์ และเห็นว่ากฎหมายเดิมที่มีอยู่นั้นไม่ครอบคลุมถึงการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากแพลตฟอร์มข้างต้นมีอำนาจในการต่อรองสูง รวมถึงมีบทบาทและจำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด - 19 จึงได้ยกร่างกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวขึ้น โดยมุ่งหวังจะเพิ่มมาตรการกำกับดูแลเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ในขณะเดียวกันก็สร้างความเท่าเทียมในการแข่งขันให้กับแพลตฟอร์มดิจิทัลรายย่อย ๆ อื่นด้วย

โดยล่าสุดเมื่อเดือนมกราคม 2565 ร่างกฎหมายทั้งสองฉบับได้ผ่านคณะกรรมการการยุโรป (European Commission) เรียบร้อยแล้ว โดยร่างกฎหมายดังกล่าวจะเข้าสู่กระบวนการนำไปหารือกับประเทศสมาชิกทั้ง 27 ประเทศ ต่อไปก่อนที่จะบังคับใช้ ซึ่งหากกฎหมายดังกล่าวเห็นชอบโดยประเทศสมาชิกแล้ว DSA จะเป็นกฎหมายฉบับแรกของโลกที่สามารถกำกับดูแลกับธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลชั้นนำของโลกโดยตรงได้

ทำไมทั่วโลกจึงจับตามองการประกาศใช้ร่างกฎหมาย DSA และ DMA ของสหภาพยุโรป?

ในอดีตที่ผ่านมา แพลตฟอร์มดิจิทัลมักจะนิยามการให้บริการของตนเองว่าเป็นเพียงตัวกลาง (intermediation) หรือเป็นเพียงพื้นที่กลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ให้บริการเท่านั้น แต่ไม่ได้มีหน้าที่ในการเข้าไปจัดการกับข้อมูลที่ใช้บริการนำเข้าสู่แพลตฟอร์ม อีกทั้ง ยังไม่เคยมีกฎหมายเฉพาะที่กำกับดูแลผู้ให้บริการแพลตฟอร์มให้ต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่เผยแพร่อยู่บนแพลตฟอร์มของตน ส่งผลให้แพลตฟอร์มต่าง ๆ สามารถนำเนื้อหาจากผู้ใช้งานได้โดยอิสระ ทำให้ธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดดทั้งในแง่มูลค่าธุรกิจและจำนวนผู้ใช้งานจากทั่วโลก

Big Tech Keeps Getting Bigger

GAFAM revenue in the first nine months of 2021 vs. 2020 (in billion U.S. dollars)

Source: Company filings

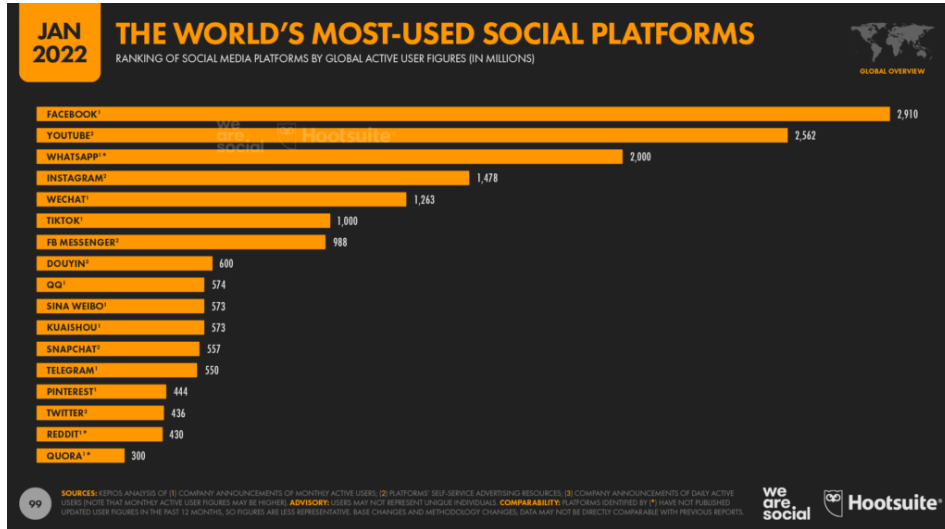

statista

จากสถิติการเติบโตทางธุรกิจของบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ระหว่างปี 2563 - 2564 ที่ Statista ได้รวบรวมจะเห็นว่าแพลตฟอร์มออนไลน์ขนาดใหญ่ ล้วนมีอัตราการเติบโตของรายได้เพิ่มขึ้นในช่วงปี 2563 - 2564 ซึ่งเป็นช่วงการแพร่ระบาดของโควิด - 19 โดย Amazon, Apple, Alphabet, Microsoft และ Meta มีรายได้เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ร้อยละ 27 ร้อยละ 39 ร้อยละ 45 ร้อยละ 21 และร้อยละ 45 ตามลำดับ ซึ่งตัวเลขดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นถึงนัยของธุรกิจที่มีการเติบโตจากการขยายรูปแบบการให้บริการ และการมีจำนวนผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากวิกฤตโควิด - 19

ที่มา: <https://www.statista.com/chart/21584/gafam-revenue-growth/>

นอกจากนี้ จากรายงาน 2022 Digital Global Overview ของ We Are Social พบว่า แพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่อย่างเฟสบุ๊ก มีจำนวนบัญชีผู้ใช้ที่ยังใช้งานอยู่เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 6.2 หรือประมาณ 170 ล้านบัญชี แม้ว่าเฟสบุ๊กจะถูกสั่งห้ามใช้ในจีนก็ยังคงถือว่าเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างสูง โดยปัจจุบันเฟสบุ๊กถือเป็นแพลตฟอร์มที่มีจำนวนบัญชีผู้ใช้งานมากที่สุดในโลกที่ 2.91 พันล้านบัญชี โดยอันดับที่สองของแพลตฟอร์มที่มีบัญชีผู้ใช้เยอะที่สุดคือ youtube โดยมีจำนวนบัญชีผู้ใช้ที่ใช้งานอยู่จำนวน 2.56 พันล้านบัญชี

ที่มา: <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/>

การพัฒนาทางเทคโนโลยีดิจิทัล และการเติบโตของแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ส่งผลให้ภาครัฐในหลายประเทศเริ่มมีความห่วงกังวลในสองด้านสำคัญ คือ

(1) **ด้านความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ** ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา การสื่อสารและกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้คนเริ่มเปลี่ยนเข้าสู่รูปแบบออนไลน์มากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด – 19 ที่ส่งผลให้กิจกรรมออนไลน์ของผู้คนเพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดและกลายเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ไปโดยปริยาย ไม่ว่าจะเป็นการอ่านข่าว ดูหนัง ฟังเพลงออนไลน์ การซื้อขายสินค้าและบริการทางออนไลน์ การสื่อสารผ่านแอปพลิเคชัน รวมไปถึงการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์โดยอาจกล่าวได้ว่า จริง ๆ แล้วรูปแบบของการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลนั้นมีขอบเขตเกินกว่าการเป็นตัวกลางระหว่างผู้ให้บริการไปแล้ว นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่แพลตฟอร์มจัดเก็บและประมวลผลถือเป็นประเด็นสำคัญที่ภาครัฐหลายประเทศเริ่มให้ความสำคัญ เพื่อลดความเสี่ยงจากปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์

(2) **ด้านความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ** โดยเฉพาะผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมไปถึงผู้ค้ารายย่อยต่างได้รับผลกระทบจากแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ในด้านการแข่งขันและการเข้าถึงกลุ่มลูกค้า เนื่องจากแพลตฟอร์มขนาดใหญ่สามารถใช้อัลกอริทึมในการวิเคราะห์และการตรวจสอบราคาของแพลตฟอร์มคู่แข่ง หรือตรวจจับคำสำคัญในการสร้างคอนเทนต์ และนำไปสู่การตั้งราคาและการผลิตเนื้อหาแข่งกับแพลตฟอร์มอื่น ๆ บนแพลตฟอร์มของตนเองโดยอัตโนมัติ รวมถึงยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการลดการมองเห็นข้อความหรือโพสต์ต่าง ๆ ของคู่แข่งบนแพลตฟอร์มได้ ซึ่งผู้ประกอบการรายย่อยอาจไม่มีต้นทุนที่เพียงพอในการเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมและการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายเล็ก

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การลุกขึ้นมาออกกฎหมายเพื่อกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลของสหภาพยุโรป จึงเป็นก้าวแรกในการพยายามควบคุมและบริหารจัดการความเสี่ยงของการพัฒนาทางเทคโนโลยีจากเดิมที่แพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างอิสระ เนื่องจากเป็นการให้บริการข้ามพรมแดนที่ไม่มี

อุปสรรคหรือเงื่อนไขกำกับเฉพาะ จะต้องทำหน้าที่ดำเนินการตามกฎระเบียบต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น และแน่นอนว่า อาจกลายเป็นภาระของผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม แต่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ความอุ่นใจ และความปลอดภัยให้กับผู้ใช้บริการได้ รวมถึงเป็นการสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการรายย่อยให้สามารถดำเนินธุรกิจได้บนพื้นฐานการแข่งขันอย่างเป็นธรรมด้วย

สาระสำคัญของร่างกฎหมาย DSA และ DMA

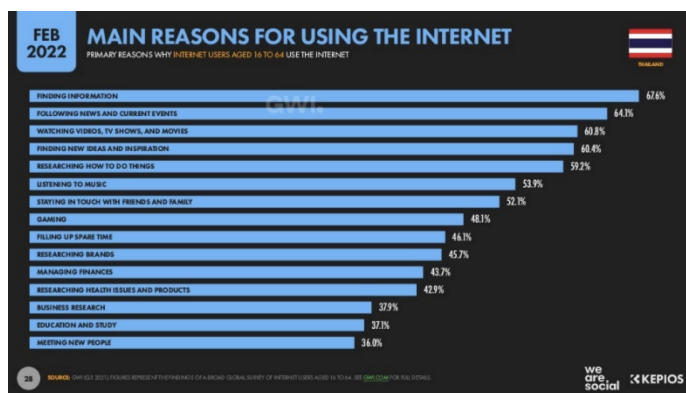
	ร่างกฎหมาย Digital Services Act	ร่างกฎหมาย Digital Market Act
วัตถุประสงค์	เพื่อสร้างความโปร่งใสในการให้บริการ สร้างความปลอดภัยให้กับผู้ใช้บริการ และสร้างภาระการรับผิดชอบต่อการให้บริการของแพลตฟอร์มดิจิทัล	เพื่อสร้างความสามารถและความเป็นธรรมในการแข่งขัน โดยเฉพาะการเข้าสู่ตลาดของผู้ให้บริการรายใหม่
บังคับใช้กับ	บังคับใช้กับแพลตฟอร์มที่มีลักษณะเป็น “Gatekeeper” โดยมีรายได้อย่างน้อย 6.5 ล้านยูโร มีการให้บริการอย่างน้อย 3 ประเทศในสหภาพยุโรป มีผู้ใช้บริการทั่วไปอย่างน้อย 45 ล้านรายต่อเดือน และผู้ใช้บริการที่เป็นภาคธุรกิจอย่างน้อย 10,000 รายต่อปี (โดยจะพิจารณาย้อนหลัง 3 ปี)	บังคับใช้กับแพลตฟอร์มที่มีลักษณะเป็น “ตัวกลาง” (intermediation) และออนไลน์แพลตฟอร์มต่าง ๆ โดยมีการกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะสำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ (very large) ที่มีผู้ใช้บริการทั่วไปอย่างน้อย 45 ล้านรายต่อเดือน
หลักการสำคัญ	ไม่อนุญาตให้ปิดกั้นผู้ใช้งานจากการยกเลิกการติดตั้งซอฟต์แวร์หรือแอปพลิเคชัน, ไม่อนุญาตให้ใช้ข้อมูลที่ได้จากผู้ใช้งานทางธุรกิจเพื่อแข่งขันกันเอง หรือห้ามปิดกั้นผู้ใช้งานจากการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ที่อยู่นอกแพลตฟอร์มของตน	กำหนดให้แพลตฟอร์มต้องมีมาตรการตรวจสอบสินค้าและบริการ หรือเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย และต้องแสดงความโปร่งใสในการทำโฆษณา และแสดงอัลกอริทึมที่ใช้ในการแนะนำเนื้อหาให้กับผู้ใช้งาน
มาตรการลงโทษ	ปรับเงินสูงสุดร้อยละ 10 ของรายได้ต่อปีทั้งหมดที่บริษัทได้รับจากการทำธุรกิจทั่วโลก	ปรับเงินสูงสุดร้อยละ 6 ของรายได้ต่อปีทั้งหมดที่บริษัทได้รับจากการทำธุรกิจทั่วโลก หรือในกรณีโทษสูงสุดคือ การระงับการเข้าถึงแพลตฟอร์มที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

นอกจากสหภาพยุโรปที่มีนโยบายให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลแพลตฟอร์มขนาดใหญ่แล้ว จริง ๆ ทั่วโลกต่างเห็นว่าการมีอิทธิพลของแพลตฟอร์มขนาดใหญ่เริ่มเป็นปัญหาต่อการกำกับดูแลของภาครัฐ เนื่องจากกฎหมายที่มีอยู่พัฒนาไม่ทันตามเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น รวมไปถึงแพลตฟอร์มดิจิทัลส่วนใหญ่เป็นการให้บริการจากต่างประเทศ ไม่ได้มีการเข้ามาขออนุญาตประกอบธุรกิจภายในประเทศเหมือนกับธุรกิจประเภทอื่น ๆ ส่งผลให้หน่วยงานกำกับดูแลไม่สามารถใช้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันกำกับพฤติกรรมหรือการให้บริการที่ไม่เหมาะสมจากแพลตฟอร์มดังกล่าวได้ ซึ่งรวมถึงการเอาผิดในประเด็นเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกลอกขายสินค้าด้วย

ปัจจุบัน มีหลายประเทศที่ได้พยายามปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สามารถกำกับดูแลแพลตฟอร์มที่ให้บริการจากต่างประเทศได้ โดยขอยกตัวอย่างกฎหมายของญี่ปุ่น คือ พระราชบัญญัติการปรับปรุงความโปร่งใสและความเป็นธรรมทางการค้าสำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัล (Act on Improvement of Transparency and Fairness in Trading on Specified Digital Platforms) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมการดำเนินธุรกิจของแพลตฟอร์มดิจิทัลในภาพรวม โดยเน้นความโปร่งใสและความเป็นธรรมทางการค้าเพื่อป้องกันการผูกขาดทางการค้า โดยมีการกำหนดหน้าที่สำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัลคล้ายคลึงกับร่างกฎหมายของสหภาพยุโรป คือ ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลจะต้องเปิดเผยข้อมูล เช่น ข้อกำหนด และเงื่อนไขต่าง ๆ ทางการค้า และจะต้องแจ้งให้ผู้ใช้งานทราบล่วงหน้าถึงการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดดังกล่าว รวมถึงต้องนำเสนอรายงานประจำปีให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบตรวจสอบ เพื่อโปร่งใส เป็นต้น

กรณีประเทศไทย

รายงาน 2022 Digital Global Overview ของ We Are Social พบว่า ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตของไทยมีจำนวน 54.5 ล้านคน (ร้อยละ 77.8 ของประชากรทั้งหมด) แต่มีจำนวนบัญชีผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียสูงกว่าจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยมีจำนวนบัญชีผู้ใช้งาน 56.85 ล้านบัญชี (ร้อยละ 81.2) โดยเหตุผลหลักในการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทย 5 อันดับแรก คือ (1) หาข้อมูล (ร้อยละ 67.6) (2) ติดตามอัปเดตข่าวสาร (ร้อยละ 64.1) (3) ดูวิดีโอหรือภาพยนตร์ (ร้อยละ 60.8) (4) หาไอเดียใหม่ ๆ ในการทำงาน (ร้อยละ 60.4) และ (5) หาข้อมูลเพื่อทำอะไรบางอย่างให้สำเร็จ (ร้อยละ 59.2)

สำหรับแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่คนไทยเข้าไปใช้บริการ 5 อันดับแรก คือ (1) เฟสบุ๊ก มีจำนวนผู้ใช้งานถึงร้อยละ 93.3 (2) ไลน์ มีจำนวนผู้ใช้งานร้อยละ 92.8 (3) facebook messenger มีจำนวนผู้ใช้งานร้อยละ 84.7 (4) TikTok มีจำนวนผู้ใช้งานร้อยละ 79.6 และ (5) อินสตราแกรม มีจำนวนผู้ใช้งานร้อยละ 68.7

แพลตฟอร์มดิจิทัลข้างต้นแต่เดิมเป็นแพลตฟอร์มที่เน้นเป็นตัวกลางหรือพื้นที่สำหรับการสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการเท่านั้น แต่ปัจจุบันจะพบว่ารูปแบบการให้บริการของแพลตฟอร์มดังกล่าวได้มีการพัฒนาในหลายรูปแบบว่าจะจะเป็นพื้นที่สำหรับการซื้อขายสินค้าและบริการ พื้นที่สำหรับการโฆษณาสินค้าและบริการ และพื้นที่สำหรับผู้ผลิตคอนเทนต์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบธุรกิจของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขยายขอบเขตกว้างขึ้นส่งผลให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มไม่สามารถดูแลข้อมูลที่เข้าสู่แพลตฟอร์ม รวมถึงผู้ให้บริการแพลตฟอร์มได้อย่างทั่วถึง ปัจจุบันผู้ให้บริการแพลตฟอร์มพบปัญหาจากการซื้อขายบนแพลตฟอร์มดิจิทัลจำนวนมาก จากข้อมูลสถิติการเข้าแจ้งความร้องทุกข์ ศูนย์บริการประชาชน ศูนย์บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) ช่วงปี 2561 – 2564 พบว่าประเด็นที่มีการแจ้งความดำเนินมากที่สุดคือความผิดฐานหมิ่นประมาท อันดับที่สองคือประเด็นเรื่องการถูกขโมย/ปรับเปลี่ยน หรือทำลายข้อมูลคอมพิวเตอร์ และอันดับที่ 3 คือประเด็นเรื่องการหลอกลวงขายบริการ โดยในปี 2564 มีผู้แจ้งความจำนวน 445 ราย ความเสียหายประมาณ 45 ล้านบาท ทั้งนี้ ช่องทางที่ถูกร้องเรียนมากที่สุดคือ เฟสบุ๊ก และ ไลน์¹

ทั้งนี้ อุปสรรคสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นคือ แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ให้บริการในไทยส่วนใหญ่ให้บริการจากต่างประเทศ ไม่มีสำนักงานที่ตั้งในไทย และแม้จะมีการให้ข้อมูลเพื่อติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบบนแพลตฟอร์มแล้ว แต่ก็ยังคงพบว่ามีปัญหาในการเข้าถึงหรือการติดต่ออย่างทันท่วงที ทำให้การติดตามผู้กระทำความผิด และการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นไปอย่างล่าช้า และอาจเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ส่งผลให้มีการกระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากไม่สามารถดำเนินการให้แพลตฟอร์มนำข้อมูลที่ผิดกฎหมาย หรือสร้างความเสียหายออกจากแพลตฟอร์มได้ รวมถึงไม่สามารถติดตามหรือเก็บข้อมูลของผู้กระทำความผิดผ่านแพลตฟอร์มดังกล่าวได้

¹ ที่มา: เว็บไซต์ <https://www.springnews.co.th/spring-life/819659>

แน่นอนว่า จากปัญหาการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลดังกล่าวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศไทยเองก็กำลังจะมีกฎหมายเพื่อควบคุมดูแลธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลเช่นเดียวกับสหภาพยุโรป โดยล่าสุด สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) ได้มีเสนอร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. .... โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการของกฎหมายดังกล่าวเมื่อเดือนตุลาคม 2564 ปัจจุบันร่างกฎหมายดังกล่าวยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับดูแลธุรกิจบริการแพลตฟอร์มที่ให้บริการในไทย ทั้งที่ตั้งอยู่ในไทยและต่างประเทศ โดยได้กำหนดหน้าที่ให้แพลตฟอร์มดิจิทัลต้องแจ้งข้อมูลการประกอบธุรกิจก่อนการให้บริการในประเทศแก่ สพธอ. และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มต่อผู้ใช้บริการ อาทิ การแจ้งข้อกำหนดหรือเงื่อนไขก่อนการให้บริการ การแจ้งข้อมูลช่องทางการติดต่อ รวมถึงการมีมาตรการกำกับดูแลเนื้อหาที่ผิดกฎหมายบนแพลตฟอร์มด้วย นอกจากนี้ ร่างกฎหมายดังกล่าวได้มีการกำหนดหน้าที่ของแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัลกอริทึมที่ใช้สำหรับการเสนอสินค้าหรือบริการต่อผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจและเป็นธรรมต่อผู้ประกอบธุรกิจรายอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า โดยร่างพระราชกฤษฎีกานี้ ได้อ้างอิงหลักการจากกฎหมายสองฉบับของสหภาพยุโรป คือ Platform to Business Regulation (P2B) และร่างพระราชบัญญัติการบริการดิจิทัล (DSA)

เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของร่างพระราชกฤษฎีกาแล้ว เห็นว่ามีความคาบเกี่ยวกับกฎหมายหลายฉบับที่มีการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน อาทิ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค พระราชบัญญัติว่าด้วยการขายตรงและตลาดแบบตรง และพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ซึ่งมีขอบเขตการกำกับดูแลผู้บริโภคออนไลน์ การค้าออนไลน์ รวมถึงการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลด้วย ซึ่งอาจส่งผลให้การบังคับใช้ร่างพระราชกฤษฎีกา มีความลักลั่นหากไม่กำหนดขอบเขตหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ชัดเจน

นอกจากนี้ ยังคงมีข้อสงสัยจากหลายภาคส่วนในการบังคับใช้ร่างพระราชกฤษฎีกานี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่ให้บริการอยู่นอกประเทศไทย เนื่องจากการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการให้บริการข้ามพรมแดน ซึ่งผู้ให้บริการสามารถให้บริการได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องจัดตั้งสำนักงานเป็นทางการในประเทศปลายทาง ดังนั้น การบังคับให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่อยู่ต่างประเทศเข้ามาแจ้งข้อมูล หรือลงโทษหากไม่ปฏิบัติตามจึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ และอาจส่งผลให้เป็นภาระของผู้ให้บริการภายในประเทศเพียงฝ่ายเดียว เนื่องจากสามารถติดตามได้และบังคับใช้กฎหมายและบทลงโทษได้ง่ายกว่า

อย่างไรก็ดี ร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว อาจทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการประสานระหว่างผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ผู้ใช้บริการแพลตฟอร์ม และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เกิดปัญหาทางออนไลน์ได้ รวมถึงอาจช่วยยกระดับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการให้บริการทางออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็ง

ทั้งนี้ การกำหนดหน้าที่เพิ่มเติมให้กับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลอาจเป็นการสร้างภาระเกินความจำเป็นให้กับผู้ประกอบการ และอาจส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบการที่จะเข้ามาลงทุนในไทยในอนาคต นอกจากนี้ การบังคับใช้ร่างพระราชกฤษฎีกานี้ ควรต้องพิจารณาให้รอบคอบ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีประเทศใดในโลกที่มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเฉพาะบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ รวมถึงกฎหมาย DSA และ DMA ของสหภาพยุโรปซึ่งยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของประเทศสมาชิก การนำกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้จึงควรพิจารณาให้ครบถ้วนในทุกมิติ และควรพิจารณา

ถึงบริบทและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในไทย รวมถึงผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายในรูปแบบดังกล่าวให้
ถี่ถ้วน เพื่อไม่ให้เป็นการต่อทั้งผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการ และหน่วยงานกำกับดูแลในอนาคต

ที่มา:

<https://www.washingtonpost.com/world/2022/01/20/european-union-digital-services-act/>

<https://www.theparliamentmagazine.eu/news/article/european-parliament-adopts-position-on-digital-services-act>

<https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/>

บทความโดย: นางสาวยุวจุฑา แก้วประทีป
นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ
สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ